

Metsänomistajien tavoitteet ja luomukeruusertifiointi

MML Juha Hakkarainen

30.10.2021

Yhteenveto

Työn tavoitteena on analysoida metsien luomusertifiointin nykytilaa metsäomistajien näkökulmasta, arvioida ja analysoida metsänomistajien suhtautumista luomusertifiointiin olemassa olevan tutkimus- ja selvitystiedon valossa ja erityisesti esittää ratkaisuja siihen, miten järjestelmää kehitetään metsäomistajille houkuttelevammaksi.

Luomukeruujärjestelmän sertifiointin tuotanto-ohje muuttui 2018 ja se otettiin käyttöön 2019. Olennaisin muutos oli vaade sopimuksesta jokaisen metsänomistajan kanssa. Samassa yhteydessä selvittäjämallilla toteutetusta luomukeruusertifiointista poistui metsänomistajan ansaintamahdollisuus. Luomukeruualue supistui 12 miljoonasta hehtaarista 4,5 miljoonaan hehtaariin.

Tämän selvityksen tulos on, että metsäomistajien tavoitteet luomusertifiointille tulee tunnistaa nykyistä selkeästi paremmin. Järjestelmää on kehitettävä metsänomistajien tavoitteiden näkökulmasta ja saatava järjestelmään selkeät ansaintamahdollisuudet ja taloudelliset kannustimet mukanaololle. Sama koskee metsänomistajaorganisaation, metsäteollisuuden ja metsäpalveluyritysten kanssa tehtävää kehittämistyötä ja niiden sitoutumista luomusertifiointiin. Myös luomutuotteita ostavien ja hyödyntävien elintarvikeyritysten roolia ja näin koko järjestelmän markkinalähtöisyyttä tulisi vahvistaa.

Metsänomistajien näkökulmasta minimivaatimus selvittäjämallille on, että mikäli järjestelmässä ei ole ansaintalogiikkaa tai taloudellisia kannustimia, siitä ei voi myöskään seurata velvoitteita tai kustannuksia metsänomistajille.

Luomukeruujärjestelmälle tulee myös asettaa selkeät tavoitteet, minkälaista määrää metsänomistajia tai mitä metsäpinta-alaa tavoitellaan järjestelmän piiriin ja mistä. Tällaista tavoitetta ei tällä hetkellä ole. Kuitenkaan nykyjärjestelmällä ei ole teknis-taloudellisesti mahdollista sertifioida kovinkaan suurta metsänomistajajoukkoa.

Erittäin olennainen asia on, että luomusertifiointijärjestelmää ja sen kustannustehokkuutta on kyettävä kehittämään merkittävästi. Ainoa toimiva malli lienee ryhmäsertifiointi. Tässä haaste on se, että itse asiassa luomusertifiointi on pikemmin yksityiskohtaista lainsäädännön valvontaa kuin varsinaista sertifiointia. Luomukeruuasetuksen mukainen ryhmäsertifiointi ja sen vaatimukset ovat varsin kaukana esimerkiksi metsien ryhmäsertifiointista. Mikäli luomusertifiointimäärä on rajallinen, kehittämismahdollisuudet ovat varsin rajalliset. Jos järjestelmää ei ole mahdollista kehittää kustannustehokkaaksi ja kattavuutta halutaan laajentaa, jonkun pitää kantaa korkeat kustannukset. Näin elintarvike- ja metsäteollisuuden maksukyky ja -halukkuus korostuvat.

Vuoden 2019 jälkeen kehittämispanostukset on kohdistettu viestintään ja tietojärjestelmien (Metsään.fi) kehittämiseen. Mikäli metsänomistajat eivät koe jotakin toimintaa itselleen ja omalle (metsä-)taloudelleen tärkeäksi, kustannustehokkaaksi ja toteuttamiskelpoiseksi, panostukset viestintään ja tietojärjestelmien kehittämiseen ovat hukka-investointeja.

Oleennaista on ratkaista luomusertifiointin rakenteelliset ongelmat ja vasta näiden toimenpiteiden jälkeen tulevat viestintä ja tietojärjestelmien kehittäminen.

Hallitus on antanut eduskunnalle (HE 193/2021 vp) esityksen laiksi luonnonmukaisesta tuotannosta. Mikäli metsien luomukeruusertifiointia halutaan edistää, se tulisi ottaa nykyistä paremmin esille kyseisessä lakiesityksessä.

Mikäli edellä mainituissa kriittisten asioiden kehittämisessä ei onnistuta tai esimerkiksi lainsäädäntö estää kehittämisen, arvioni on, että metsien luomukeruualueen laajentamiselle ei ole edellytyksiä!

1. Johdanto ja tavoite

Suomalaisten luonnontuotteiden kysyntä on suurta ja kysynnän kasvulle arvioidaan olevan potentiaalia erityisesti vientimarkkinoilla. Kotimainen teollisuus on merkittävä kotimaisten luonnontuotteiden käyttäjä ja sille esimerkiksi kotimaiset luomumarjat, mutta kasvavassa määrin myös muut luomuluonnontuotteet ovat tärkeitä raaka-aineita. Luonnontuotteiden vientimahdollisuudet paranevat, jos tuotteille voidaan myöntää luomusertifikaatti.

Ruokaviraston tilastojen mukaan luomukeruualueita on todennettu ja sertifioitu vuonna 2019 yhteensä noin 4,5 miljoonaa hehtaaria. Asiantuntijat ovat arvioineet, että maamme luomukeruualue olisi lisättävissä reilusti, sillä jopa noin 90 % Suomen metsistä täyttää luomukeruualueiden vaatimukset. Suurin osa Suomen luomukeruualueista sijaitsee toistaiseksi Lapissa ja Kainuussa. Etelä- ja Keski-Suomessa, missä perhemetsänomistajat ovat suurin omistajaryhmä, pula luomusertifioituista metsistä on suurin. Huomattava myös on, että nykyiselläänkin Suomen luomukeruualue on yksi maailman suurimmista.

Vielä vuonna 2018 noin 40 prosenttia Suomen metsistä, kaikkiaan 11,6 miljoonaa hehtaaria, kuului luomukeruualueeseen. Määrä vastasi noin kolmannesta maailman kaikesta luomukeruualueesta. Syynä luomukeruualueiden vähenemiseen eivät ole olleet esimerkiksi metsänhoidossa tapahtuneet muutokset, vaan taustalla on Ruokaviraston vuonna 2018 luomukeruualueille ja -järjestelmälle antama tarkennettu käytännön ohjeistus. Se perustuu EU:n keruualueiden luomusertifiointia ohjaavaan asetukseen.

Tämän selvityksen tavoitteena on analysoida metsien luomusertifiointin nykytilaa metsäomistajien näkökulmasta, arvioida ja analysoida metsänomistajien suhtautumista luomusertifiointiin olemassa olevan tutkimus- ja selvitystiedon valossa ja erityisesti esittää ratkaisuja siihen, miten järjestelmää kehitetään metsäomistajille houkuttelevammaksi, jotta nykyistä useammat metsänomistajat saadaan liittymään luonnontuotteiden luomusertifiointiin.

2. Metsien luomusertifiointi

Luonnonvaraisten syötävien kasvien tai kasvinosien markkinoiminen luonnonmukaisesti tuotettuna edellyttää koko tuotantoketjun metsänomistajasta ostajiin ja jalostajiin kuulumista luomuvalvonnan piiriin. Luomukeruuotoimintaa ja sen valvontaa säätelee EU:n luomuasetus ja keruutoiminnan luomuohjeistuksesta vastaa Ruokavirasto. Luomuvalvonnassa perusvaatimuksia ovat tuotteen alkuperän tunnistaminen ja jäljitettävyyden varmistaminen.

EU:n luomuasetus 834/2007 ja vuoden 2022 alusta voimaan tuleva uusi luomuasetus 2018/848 edellyttävät, että luomukeruuotteiden poiminta-alue on etukäteen todettu ehdot täyttäväksi. Poimijat, jotka ovat sitoutuneet kirjallisesti tämän ohjeen vaatimuksiin ennen keruun aloittamista, ovat oikeutettuja myymään valvontajärjestelmään kuuluvalla ostajalle neuvoston asetuksen mukaisesti hyväksytyltä keruualueelta keräämiään syötäviä kasveja tai kasvinosia.

Luomukeruusertifiointi eroaa olennaisesti metsäsertifiointista, joka on puhtaasti markkinalähtöistä toimintaa, eikä perustu EU- ja kotimaiseen lainsäädäntöön. Luomuasetuksen määritelmän mukaan kasvintuotannolla tarkoitetaan kasvinviljelytuotteiden tuotantoa, johon kuuluu myös luonnonvaraisten kasvituotteiden keruu kaupallisiin tarkoituksiin. Metsien luomukeruusertifiointilla on näin myös erittäin tiivis kytkentä kasvinviljelytuotteiden luomutuotantoon ja elintarvikelainsäädäntöön.

Sertifiointi.comin mukaan sertifiointi tarkoittaa yritystoiminnan arvioimiseen perustuvaa todistusten (sertifikaattien) myöntämistä. Sertifikaatillaan yritys voi osoittaa toimivansa sertifiointikriteerinä käytetyn standardin mukaisesti. Sertifiointi perustuu yrityksessä paikan päällä tehtävään arviointiin (auditointi). Virallinen, kansainvälisesti tunnustettu sertifiointi edellyttää, että arvioinnin tekee ja sertifikaatin myöntää taho, jolla on hyväksyntä (akkreditointi) suorittaa kyseistä arviointia ja todistusten myöntämistä. Tästä näkökulmasta luomusertifiointi on pikemmin yritys-/tilakohtaista lainsäädännön valvontaa kuin varsinaista ulkopuolisen tahon auditointiin perustuvaa sertifiointia.

Luonnontuotteiden sertifiointiin **perusmallissa** metsänomistaja tai metsän haltija voi ilmoittautua luomuvalvontaan toimittamalla luomuvalvontalomake liitteineen paikalliseen ELY-keskukseen. Mukaan tulee liittää kirjallinen kuvaus siitä mitä, miten ja missä metsien tuotteita tullaan hyödyntämään eli luomusuunnitelma. Samoin tarvitaan kuvaus metsien käyttöhistoriasta, koska luomussa kiellettyjä aineita ja menetelmiä, kuten ureaa kantokäsittelyaineena, heinien/vesakon kemiallista torjuntaa tai metsien lannoitusta, ei ole saanut käyttää metsissä viimeisen 3 vuoden aikana. Perusmallissa hyödynnettäviä tuotteita ovat jokamiehenoikeudella kerättävien metsän tuotteiden lisäksi mahla, pihka ja kuusenkerkät.

Perusmallissa ELY-keskuksen lähettämä Ruokaviraston valtuuttama tarkastaja tekee käynnin metsänomistajan luokse ja varmistaa, että ehtoja on noudatettu. Metsänomistaja maksaa sertifiointista Ruokaviraston hinnaston mukaisesti ja saa itse alueelleen sertifikaatin ja voi myydä haluamiaan tuotteita luomumerkinnöin.

Voimassa olevan Ruokaviraston tuotanto-ohjeen mukaisesti ei-jokamiehenoikeudella kerättävien tuotteiden markkinoiminen luomuna edellyttää, että metsänomistaja on itse liittynyt luomuvalvontaan. Jos siis metsässä kerätään tuotteita, joiden keruu edellyttää lupaa maanomistajalta (esim. mahla, kuusenkerkät, pihka, pakuri ja koivunlehdet), on metsänomistajan itse liitettävä toimintansa ja alueensa luomuvalvontaan perusmallin mukaisesti. Perusteena tähän on yleisen elintarvikeasetuksen (178/2002) 3 artiklan 8) kohdan määritelmä, jonka tulkinnan mukaan metsänomistaja luovuttaa omistamansa tuotteen markkinoille riippumatta siitä, tapahtuuko luovutus vastikkeetta vai vastikkeellisesti.

Ainoa poikkeus tästä on Metsähallituksen omistamissa luomuun liitetyissä metsissä. Näissä metsissä voi kerätä myös muita kuin jokamiehenoikeudella kerättäviä tuotteita Metsähallituksen luvalla, ainakin toistaiseksi.

Jokamiehenoikeuksien nojalla kerättävien tuotteiden, kuten marjojen, sienien, yrttien ja kukkien osalta alueita voidaan hyväksyä luomuvalvontaan niin kutsuttua **selvittäjämallia** hyödyntämällä. Selvittäjämallin mukaisesti metsänomistajan ei tarvitse itse kuulua luomuvalvontaan, vaan riittää, että metsänomistaja on tehnyt sopimuksen selvittäjän kanssa alueensa liittämistä luomuvalvontaan

Selvittäjämallissa on mukana toimija, joka hoitaa yhden tai useamman maanomistajan puolesta alueiden luomuvalvontaan liittymisen. Sekä selvittäjä ja metsänomistaja tai hänen edustajansa sitoutuvat noudattamaan luonnonmukaisen tuotannon ehtoja. Hallinnollisesti toimintamalli on sama kuin perusmallissa. Vuodesta 2019 alkaen metsänomistajalle vaivattomin tapa ilmoittaa metsät selvittäjämallin mukaiseen luomukeruusertifiointiin on ollut Suomen metsäkeskuksen Metsään.fi palvelu, mikäli metsänomistaja ei itse aio hyödyntää sertifiointia omissa toiminnassaan. Kehitetty palvelu rajattiin selvittäjämalliin ja jokamiehenoikeudella kerättäviin tuotteisiin.

Selvittäjämallissa selvittäjä hoitaa luomusuunnitelman teon ja alkutarkastuksen. Selvittäjä maksaa luonnonmukaisen tuotannon rekisteröintimaksun (110 €), vuositarkastusmaksun (140 €) sekä minimissään yhden tunnin tarkistusmaksun (91 €). Selvittäjä huolehtii myös vuosittaisista luomutarkastuksista, ylläpitää luomusuunnitelmaa ja vuosisuunnitelmaa. Vuotuinen tarkastusmaksu on minimissään 231 euroa. Kokonaisuudessaan luomuvalvonnan metsänomistajakohtainen vuosikustannus, joko metsänomistajan tai selvittäjän maksama, on 300 eurosta ylöspäin.

Selvittäjämallissa ELY-keskus näkee valvojana Metsään.fi-palvelussa luomukeruuseen ilmoittautuneiden ja luomuehtoihin sitoutuneiden kiinteistöjen tiedot. ELY-keskus myös tässä mallissa tarkastaa ja valvoo toimintaa sekä myöntää selvittäjälle sertifikaatin. Selvittäjä laatii luomukeruualuekartat, joita ostajayritykset käyttävät ja joihin keruuyritys viittaa tuotteen keruupäiväkirjassa. Luomusitoumus näkyy Metsään.fi-palvelussa metsänomistajan lisäksi ainoastaan toimijoille, joilla on käyttöoikeus metsänomistajan tietoihin joko tämän antamaan suostumukseen, asiakkuuteen tai jäsenyyteen perustuen.

Perusmallissa, jossa maanomistaja hoitaa järjestelmän hallinnon, kustannukset ovat samat kuin selvittäjämallissa.

Hallitus on antanut esityksensä eduskunnalle laiksi luonnonmukaisesta tuotannosta sekä sakan täytäntöönpanosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta (HE 193/2021 vp). Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2022, jolloin EU:n uutta luomusasetusta ryhdytään soveltamaan. EU:n luonnonmukaista tuotantoa koskeva lainsäädäntö on sellaisenaan Suomessa sovellettavaa oikeutta.

Näyttää siltä, että hallituksen esitys uudeksi laiksi luonnonmukaisesta tuotannosta ei sisällä juurikaan sellaisia elementtejä, jotka edistäisivät metsien luomukeruusertifioinnin laajenemista.

3. Luomu 2.0- Suomen kansallinen luomustrategia vuoteen 2030

Maa- ja metsätalousministeriö julkaisi keväällä 2021 kansallisen luomustrategian vuoteen 2030. Strategian mukaan yksityiskohtainen toimenpideohjelma, missä on tuleville vuosille yksityiskohtaisemmat toimenpiteet ja mittarit sekä kustannusarviot tavoitteiden saavuttamiseksi, tehdään vuoden 2021 toisella puoliskolla yhdessä luomualan toimijoiden kanssa. Samalla asetetaan välitavoitteet vuodelle 2027.

Strategiassa todetaan, että edellisestä luomuohjelmasta tehdyn ulkoisen arvioinnin mukaan luomukeruu on jäänyt luomuohjelmassa varsin vähäiselle huomiolle.

Toimenpiteiksi luomukeruualueiden kasvattamiseksi strategiassa esitetään seuraavia toimenpiteitä.

- Selvitys mahdollisuuksista ja kustannustehokkaimmista keinoista koota metsätietostandardiin pohjautuva luomusertifioinnissa tarvittava metsätieto erilaisten metsänomistajien järjestelmistä (alan toimijat).
- Viestinnän ja markkinoinnin keinoin olisi vahvistettava metsäomistajien tietoisuutta luomusta ja sen mahdollisuuksista (Lume- luomua metsäluomusta hanke).
- Luonnontuotteita keräävien ja jalostavien toimijoiden ja maanomistajien sekä viranomaisten yhteistyön tiivistäminen ja kehittäminen (alan toimijat, Ruokavirasto).
- Luomukeruuta koskevan ohjeistuksen luominen uuden luomusasetuksen nojalla (Ruokavirasto, alan toimijat).

- Selvitys ryhmäsertifioinnin mahdollisuuksista luomukeruuokkonaisuuksien muodostamiseksi (Ruokavirasto).
- Metsään.fi-palvelun tietojen hyödyntäminen laajemmin luomuvalvontaan ilmoittautumisen yhteydessä (MMM, Metsäkeskukset, Ruokavirasto, ELY-keskukset).

Metsäteollisuus ry:n lausunto 19.5.2021 kansalliseen luomustrategiaan ja -ohjelmaan kuvaa hyvin metsäsektorin suhtautumisesta nykymalliseen luomukeruusertifiointiin ja sen haasteisiin: ”Luonnoksessa ei tuoda lainkaan esille metsien luomusertifiointiin liittyviä ongelmia tai haasteita. Metsien liittäminen luomusertifiointiin selvittäjämallilla tuo maanomistajille velvoitteita ja mahdollisia lisäkustannuksia ilman uusia ansaintamahdollisuuksia. Metsäteollisuus toteaa, että esimerkiksi Metsään.fi -palvelun kehittäminen metsien luomusertifioinnin edistämiseksi on turhaa siihen saakka, kunnes ansaintalogiikkaan liittyvät ongelmat ratkaistaan maanomistajien ja luonnontuotteita jalostavien yritysten välillä. Kehittämiseen laitettut resurssit ovat pois Suomen metsäkeskuksen muusta toiminnasta.

Luonnoksessa esitetään toimenpiteenä myös, että selvitetään mahdollisuutta koota metsätietostandardiin perustuvaa luomusertifioinnin tarvitsevaa tietoa metsänomistajien järjestelmistä. Luonnoksessa jää epäselväksi, tarkoitetaanko metsänomistajien järjestelmillä esimerkiksi kuntia tai kaupunkeja, joilla saattaa olla käytössään oma metsätietojärjestelmä vai jotain muuta. Metsäteollisuuden yrityksillä ei ole kiinnostusta eikä tarvetta raportoida omista tietojärjestelmistään tietoja kolmannelle osapuolelle, ellei siitä muodostu lisäarvoa.”

4. Metsänomistajien käyttäytyminen ja tavoitteet

4.1. Metsänomistajakunnan rakenne ja tavoitteet

Kun metsänomistajat tekevät päätökset luomusertifiointiin liittymisestä, on olennaista tunnistaa ketä ovat suomalaiset metsänomistajat ja mitkä ovat heidän tavoitteensa. Metsänomistajien tavoitteiden ja päätöksenteon tunteminen ja huomioon ottaminen on ensisijaisen tärkeää suunniteltaessa ja toteutettaessa luomusertifioinnin kaltaista järjestelmää.

Yksityismetsät kattavat yli 60 prosenttia Suomen metsämaasta ja 52 prosenttia metsätalousmaasta. Yksityismetsät sijaitsevat pääosin maan eteläpuoliskossa ilmasto-oloiltaan suotuisilla kasvualueilla eli juuri sillä alueella, johon tavoitellaan nykyistä laajempaa luomusertifioinnin pinta-alaa.

Tyypillisimmät piirteet metsänomistusrakenteen muutoksessa 1990-luvulta alkaen ovat olleet maanviljelijöiden osuuden pientyminen, metsänomistajien muutto tilan ulkopuolelle ja kaupungistuminen, omistajien ikääntyminen sekä metsätilakorakenteen muutokset, toisaalta tilojen pirstoutuminen yhä pienemmiksi, toisaalta suurten metsätilojen yleistyminen (Hänninen ja Karppinen 2010). Luonnollisesti myös metsänomistajien tavoitteet ovat muuttuneet ja tulevat muuttumaan.

Väestön ja elinkeinorakenteen kehitys Suomessa heijastuu myös metsänomistajakuntaan. Väestön ikääntyminen näkyy metsänomistajien keski-ikänsä nousuna. Metsänomistajat olivat vuonna 1999 keskimäärin 57-vuotiaita, 2009 60-vuotiaita ja 2019 62-vuotiaita. Vanhimpien ikäluokkien, yli 65-vuotiaiden, osuuden kasvu on ollut suoraviivaista kuluneen 20 vuoden aikana. Nuorin ikäluokka, alle 45-vuotiaat, on vakiintunut runsaaseen kymmeneen prosenttiin. Vaikuttaa siltä, että ikääntymiskehitys on taittumassa lähitulevaisuudessa. Tähän viittaa myös se, että eläkeläisten osuus

ei ole paljoakaan kasvanut viimeisen vuosikymmenen aikana. Vuosien 1999–2009 kehitykseen verrattuna eläkeläisten osuus näyttäisi tasaantuvan vajaaseen puoleen omistajista.

Päätoimisten maatalousyrittäjien osuus on odotetusti pudonnut tasaisesti vuodesta 1999 ja on enää vajaa kymmenesosa metsänomistajista. Metsänomistajat asuvat entistä useammin muualla kuin tilallaan. Kaksikymmentä vuotta sitten tilallaan asui puolet metsänomistajista, mutta osuus on tasaisesti vähentynyt ja tällä hetkellä vain noin joka kolmas asuu vakinaisesti tilallaan.

Metsänomistajien tavoitteet ovat muuttuneet yllättävään suuntaan 2000-luvulla. Lähtökohtaisesti olisi voinut olettaa virkistystavoitteiden ja muiden niin sanottujen aineettomien tavoitteiden vahvistuvan. Kuitenkin sekä monitavoitteisten että virkistyskäyttäjien osuudet metsänomistajista ovat laskeneet ja turvaa ja tuloja korostavien osuus on selvästi noussut. Taloudellisten arvojen merkitys näyttää siis olevan nousussa. Metsässä työskentelevien ja epätietoisten osuudet ovat pysyneet lähes ennallaan.

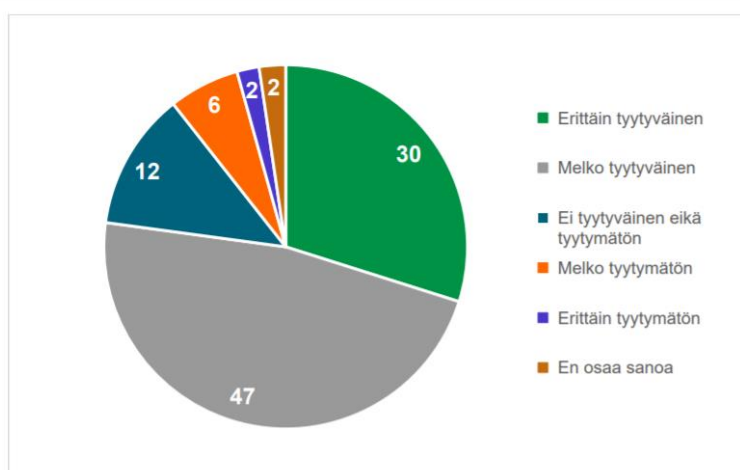
4.2. Metsänomistajien näkemys metsien ekosysteemipalveluista ja keruutuotteista

Metsänomistaja 2020 -tutkimuksen mukaan perhemetsänomistajat pitävät puuntuotantoa ylivoimaisesti yleisimmin tärkeimpänä metsien tuottamana hyötynä sekä itselleen että erityisesti Suomelle. Tutkimuksen mukaan hyödyt, joita voi käyttää itse välittömästi, kuten kotitarvepuu, ulkoilu ja virkistys, marjat ja sienet, asuinympäristö ja riista koetaan itselle tärkeämmiksi kuin Suomelle yleensä.

Taulukko 1 Metsänomistajien näkemykset metsien tuottamien hyötyjen tärkeydestä itselle ja koko Suomelle, % vastanneista. 1.=tärkein jne. (MO 2020, PTT Raportteja 267)

Metsien tuottama hyöty	Itselle			Suomelle		
	1.	2.	3.	1.	2.	3.
Puun tuotanto	49 %	9 %	5 %	71 %	10 %	5 %
Marjat ja sienet	4 %	14 %	15 %	1 %	8 %	8 %

Kuitenkin Metsänomistaja 2020 -tutkimuksen mukaan liki 80 prosenttia suomalaisista metsänomistajista on joko erittäin tai melko tyytyväinen jokamiehenoikeuksien nykyiseen laajuuteen (Kuva 1).

Kuva 1. Metsänomistajien tyytyväisyys jokamiehenoikeuksien nykyiseen laajuuteen. (n=2123)

Tutkimuksen mukaan on todennäköistä, että pidemmälle koulutetut suhtautuvat jokamiehenoikeuden kaltaiseen ”maan tapaan” kriittisemmin kuin muut metsänomistajat. Merkilläpantavaa on, että korkeasti koulutettujen metsäomistajien määrä on kasvussa (kts. edellä).

Metsälökoon kasvu vähensi tyytyväisyyttä jokamiehenoikeuksien sisältöön metsänomistajien keskuudessa. Tyytyväisyyden väheneminen voi olla yhteydessä tilalla asumiseen, mikä on tyyppillisempää suuremmille tiloille. Lisäksi metsäalan koon kasvaessa metsäalueiden monipuolisuus todennäköisesti lisääntyy, jolloin metsässä lienee myös enemmän metsässä liikkujia kiinnostavia alueita.

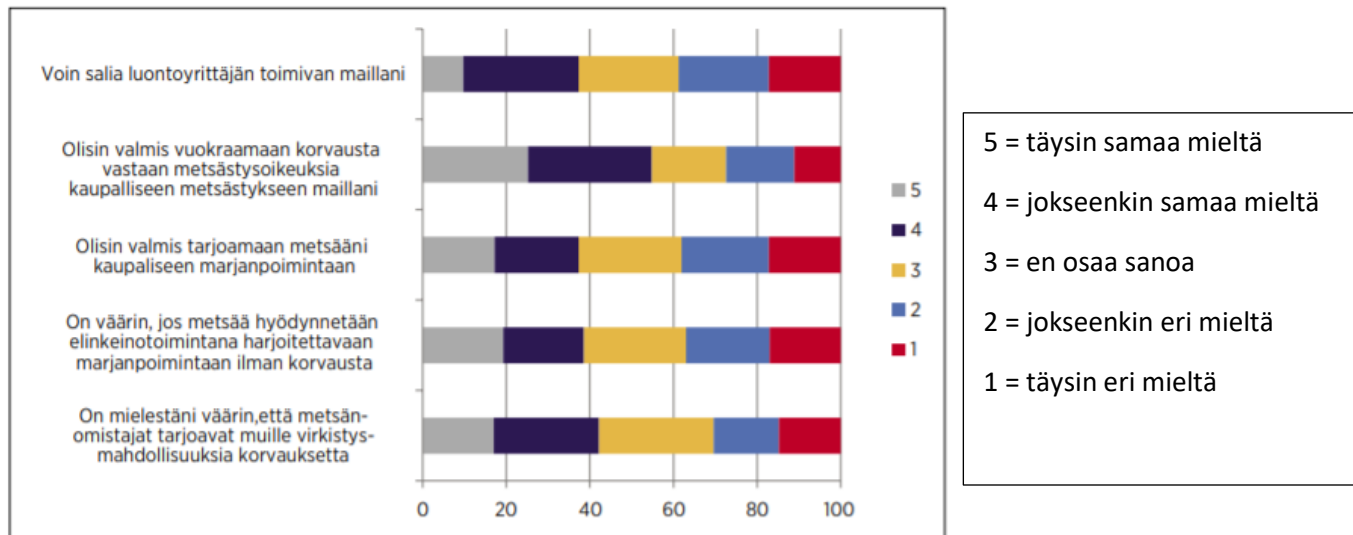
Metsänomistajat ovat arviossaan tyytyväisyydestään jokamiehenoikeuksien laajuuteen painottaneet oletettavasti enemmän metsänomistajan eli tarjonnan näkökulmaa kuin käyttäjän näkökulmaa. Tämä on olennaista myös arvioitaessa luomukeruutta ja sen toimintamalleja.

Kesällä 2021 Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK ry teki kyselytutkimuksen jäsenistölleen avoimen metsävara- ja luontotiedon hyödyntämisestä ja metsänomistajien suhtautumisesta avoimeen metsävaratietoon. Selvityksen perusjoukkona olivat metsänhoitoyhdistysten ja MTK:n jäsenet, joista tehtiin 1 000 metsänomistajan satunnaisotos. Selvityksen mukaan metsä- ja luontotieto on lisännyt metsänomistajien kiinnostusta omiin metsiinsä. Avoin metsä- ja luontotieto ei juuri ole lisännyt metsäalan toimijoiden yhteydenottoja metsänomistajiin, vaikka metsäalan toimijoilla olisi tähän edellytykset. Vain neljäsosa metsänomistajista pitää kaikille avointa metsä- ja luontotietoa hyvänä asiana.

4.3. Selvityksiä metsäomistajien suhtautumisesta luomukeruusertifointiin

4.3.1 Metsään perustuvien arvoketjujen uudistumisen ennakointi Etelä- ja Keski-Pohjanmaalla

Metsään perustuvien arvoketjujen uudistumisen ennakointi Etelä- ja Keski-Pohjanmaalla (MERSU 2014) -kehittämishankkeessa selvitettiin kyseisen alueen ja sen metsänomistajien kannalta keskeisimmät tulevaisuuden metsäpohjaiset arvoketjut sekä tuotettiin ennakointitietoa näiden arvoketjujen kehitysnäkymistä, aluetaloudellisesta vaikuttavuudesta ja merkityksestä alueen metsänomistajille tulevaisuudessa.

Kuva 2. Metsäomistajien näkemyksiä luontoyrittäjyyteen ja metsien käyttöön liittyvissä asioissa, prosenttia vastauksista (%), (MERSU -hanke).

Hankkeen loppuraportin mukaan metsänomistajat eivät ole kiinnostuneita maksamaan metsiensä luomukeruualueeseen saamisesta. Metsänhoitoyhdistykset ja valveutuneet metsänomistajat tietävät osan hyvistä marjamaista olevan yhteisön omassa käytössä ja pelko teollisesta marjanpöiminnasta metsässään saa heidät epäröimään luomumetsän perustamista.

Vaikka eri sidosryhmät olivat hankkeesta kiinnostuneita, on heidän tavoitteiden ja tarpeiden yhdistäminen yhdeksi kokonaisuudeksi erittäin vaikeaa. Metsänomistajalle sopimus on hyvin yksipuolinen, koska marjayrityksillä ei ole kiinnostusta maksaa luomumarjametsän käytöstä. Tällä hetkellä ei ole olemassa selkeää sopimusmallia metsänomistajien ja marjayrityksien välille. Virkistysarvokaupparamallia voisi kuitenkin hyödyntää sopimusmallin suunnittelussa.

4.3.2 Suomen metsäkeskuksen ja Ruralia-instituutin selvitys

Suomen metsäkeskus ja Helsingin yliopiston Ruralia-instituutti tekivät helmikuussa 2015 eteläsavolaisille metsänomistajille kyselyn suhtautumisesta metsien luomusertifiointiin, metsien monikäyttöön ja jokamiehen oikeuksiin. Kyselyyn saatiin liki kuusisataa vastausta.

Selvityksen mukaan metsänomistajat suhtautuvat kriittisesti luomusertifiointiin mm. seuraavista syistä:

- Pelko aiheutuvista kustannuksista
- Ei nähdä hyötyä kenellekään
- Ei halua lisää byrokratiaa
- Pelko, että aiheuttaa rajoituksia metsänhoitoon
- Pelko, että jos vain Etelä-Savo sertifioidaan luomukeruualueiksi, tulee "luomukeruupainetta"
- Pelko lakimuutoksista ja siitä, että sertifiointi rajaa myöhemmin metsien käyttöä
- Monenlainen sertifiointi johtaa sertifikaatti-inflaatioon
- Vastustus liiketoiminnan harjoittamiseen toisten omaisuudella
- Kriittisyys jokamiehen oikeudella tehtävään liiketoimintaan ja kaupalliseen keruuseen

Kirjallisissa vastauksissa metsänomistajat nostivat esille seuraavia asioita:

- Voisin olla mukana luomusertifiointissa, jos se kattaa suurimman osan alueen metsistä.
- Luotavan järjestelmän toimivuus ja helppous ratkaisee varmasti monen metsänomistajan lopullisen kannan.
- Kehittäjäryhmän ja luomuyrittäjien tulee pohtia kuinka metsänomistaja voi hyötyä.
- Luomusertifiointin perustana pitäisi olla avoimuus. Jokainen marjastajan tai sienestäjän (jolla on jonkinlainen kerääjäkortti tms.) pitäisi voida myydä keräämänsä marjat ja sienet luomutuotteena haluamalleen ostajalle.
- Viestinnässä tulee pyrkiä välttämään konfliktien syntymistä luomun vastaisia toimenpiteitä tekevin metsänomistajien ja suuryritysten ja ympäristöaktivistien välillä.
- Kriittisyys jokamiehen oikeudella tehtävään liiketoimintaan ja uhka kiinteistöveroista.

4.3.3 Luomua metsäluonnosta

Luomua metsäluonnosta on ruokaketjuhanke ja se toteutetaan Suomen metsäkeskuksen, Helsingin yliopisto Ruralia-instituutin ja Arktiset Aromit ry:n yhteishankkeena (LuMe, 2020-2022). Hanketta hallinnoi Suomen metsäkeskus.

Kesällä 2020 on käynnistynyt Suomen metsäkeskuksen viestintähanke Luomua metsäluonnosta – LuMe. Viestintähankkeen tavoite on kasvattaa luomukeruualueiden määrää Suomessa. Hankkeessa tiedotetaan keruualueiden sertifiointikäytännöistä sekä luomuluonnontuotteiden ja luomukeruualueiden merkityksestä ja mahdollisuuksista. Hankkeessa tuotetaan viestintämateriaalia, toteutetaan monikanavainen viestintäkampanja sekä järjestetään aluetilaisuuksia ja kohdennettua viestintää eri kohderyhmille. Kohderyhminä ovat luonnontuote- ja metsäalan toimijat, eri metsänomistajatahot, metsäammattilaiset, luonnontuotealan yritykset, luomukeruualueiden selvittäjät sekä kuluttajat. Kaksivuotinen hanke toteutetaan ruokaketjun kehittämisvaroin ja sille on myönnetty 380 000 euron erityisavustus. Hanke toteutetaan Suomen metsäkeskuksen, Helsingin yliopiston Ruralia-instituutin ja Arktiset Aromit ry:n yhteishankkeena.

Hankkeen tavoitteena on viestinnän keinoin pyrkiä kasvattamaan luomukeruualueiden määrää. Hankkeessa tiedotetaan luomuluonnontuotteiden ja luomukeruualueiden merkityksestä, mahdollisuuksista ja sertifiointista käytännössä. Hankeen mukaan ongelmana on, että luomusertifiointia ei tunneta metsänomistajien keskuudessa.

Luomua metsäluonnosta -hanke toteutti 1.-7.9.2021 monikanavaisen viestintäkampanjan, jonka tavoitteena oli innostaa metsänomistajia sertifiomaan metsänsä luomukeruualueiksi. Kampanja toteutettiin samanaikaisesti TV- ja radiomainontana sekä bannereina digilehdissä.

Hanke toteutti loka-marraskuussa 2020 metsänomistajakyselyn Keski-Suomessa (4 pitäjää) ja Keski-Pohjanmaalla (5 pitäjää). Selvityksessä kysyttiin metsänomistajien kiinnostusta luonnontuotteiden tuotantoon ja näkemyksiä metsien sertifiointista luomukeruualueiksi.

Selvityksen mukaan ainoastaan 9% kyselyyn osallistuneista metsänomistajista olisi valmis sertifiomaan metsänsä kokonaan luomukeruualeiksi. Liki puolet metsänomistajista vastasi, että he ovat kiinnostuneita sertifiointista, mikäli siitä on taloudellista hyötyä. (Kuva 3)

Kuva 3. Metsäomistajien vastaukset LuMe -kyselystä Keski-Suomessa ja Keski-Pohjanmaalla (Luomukeruusertifiointi tunnetuksi metsänomistajille verkkoseminaari 8.12.2020, Suomen metsäkeskus).

4.3.4 Luomusertifiointi yksityismetsänomistajan näkökulmasta -opinnäytetyö

Oulun ammattikorkeakoulun Maaseutuelinkeinojen koulutusohjelmassa Annukka Hentilä teki vuonna 2019 opinnäytetyön Luomusertifiointi yksityismetsänomistajan näkökulmasta. Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, mitä käytännössä tarkoittaa, jos yksityismetsänomistaja haluaa sertifioida metsänsä luomuun sekä toimia luomuluonnontuotteiden kerääjänä, myyjänä ja jatkojalostajana. Opinnäytetyön tulos oli, että nykyjärjestelmällä yksityismetsänomistajan kannattaa maksaa luomusertifioinnista vain, jos hän aikoo kaupallistaa luomukeruuotteet itse.

4.3.5 Metsästä monituotebisnestä – Pohjois-Pohjanmaan hanke

Metsästä monituotebisnestä -hanke toteutetaan Pohjois-Pohjanmaan alueella 1.1.2019-30.9.2021. Hankkeen hallinnoijana toimii Suomen metsäkeskus ja osatoteuttajana Oulun 4H-yhdistys.

Hankkeen tarkoituksena on aktivoida metsänomistajia, luonnontuotteiden kerääjiä ja luonnontuoteyrittäjiä hakemaan uusia mahdollisuuksia jokamiehenoikeuksien ulkopuolella olevista luonnontuotteista. Hanke edistää aktiivista toimintaa luonnontuote- ja luontopalveluyritysten raaka-aineketjujen ja luontokohteiden järjestämiseksi sekä luomukeruualueiden toteuttamiseksi.

Hankkeessa tehtiin kysely metsänomistajille. Vastauksia kyselyssä saatiin ainoastaan 480 metsänomistajalta, vaikka kysely lähetettiin peräti 11 000 metsänomistajalle.

Vastanneista ainoastaan muutama vastaaja oli sertifioinut metsänsä luomukeruualueeksi tai ilmoittanut halukkuudesta liittyä luomukeruualueiden sertifiointiin. Kokonaan metsänsä oli valmis sertifioimaan vain 39 vastaajaa, eli 8% vastanneista. Vastanneista 19 % ilmoitti olevansa valmis sertifioimaan metsänsä osittain luomukeruualueeksi. Kiinnostuksen ilmaisussa oli ehtoja: jos siitä on taloudellista hyötyä tai että ei aiheudu vaivannäköä tai kustannuksia. Tällöin kaikkiaan 145 vastaajaa ilmaisi kiinnostuksensa. Jos lähimaakuntien tai koko Suomen metsät sertifioidaan -valinnat lisäsivät

edelleen jonkin verran halukkaiden määrää. Kaikkiaan 297 eli 64 prosenttia vastaajista valitsi jonkun näistä vaihtoehdoista, joissa oltiin jollain ehdoilla valmiita luomukeruualueiden sertifiointiin. Liki viidennes (118 vastaajaa) ei halua sertifioida metsiään luomukeruualueiksi. Lisätietoa ennen päätöksentekoa tarvitsee yli puolet vastaajista.

4.4. Yhteenveto metsäomistajien tavoitteista ja suhtautumisesta luomukeruusertifiointiin

Metsänomistajien suhtautumista luomukeruusertifiointiin on tutkittu varsin vähän ja erityisesti tämä koskee 2019 jälkeistä aikaa. Tehdyissä kyselytutkimuksissa pääpaino on ollut siinä, miten metsänomistajat näkevät luomukeruun yhteiskunnallisen ja kansantaloudellisen merkityksen. Selkeä puute on tutkimustiedosta, millä ehdoilla ja minkälaiseen luomusertifiointimalliin metsänomistajat ovat valmiit liittämään metsänsä.

Vuonna 2019 voimaan tullut sopimuksellisuuden vaatimus vähensi metsänomistajien taloudellista kannustinta liittyä luomusertifiointiin. Silloin poistui metsäomistajien erikoistuotteiden myyntimahdollisuus ja taloudellinen kannustin selvittäjän valvontaan liittämiltä alueilta.

Olemassa olevien selvitysten tulokset ovat varsin yhteneväiset: metsänomistajat eivät halua byrokratiaa ja luomukeruusertifiointia halutaan taloudellista hyötyä. Toisaalta liiketoimintaan jokamiehen oikeuksilla suhtaudutaan varauksella ja metsänomistajat pelkäävät luomukeruuapainetta omilla maillaan. Näyttää siltä, että varsin pieni osa metsänomistajista on valmis liittämään kaikki metsänsä nykyisen kaltaiseen luomusertifiointiin.

Metsänomistajatutkimusten perusteella puuntuotanto on metsänomistajille ylivoimaisesti tärkeimpänä metsien tuottamana hyötynä. Vaikka metsänomistajat pitävät myös muita metsäntuotteita ja käyttömuotoja tärkeinä, nähdään ne itselle tärkeämpänä kuin koko yhteiskunnalle yleensä.

Olemassa olevien ja jo toteutettujen hankkeiden perusteella näyttää siltä, että luomukeruualueiden laajentaminen on viranomaispuolella nähty ainoastaan viestintäkysymyksenä ja perimmäisiin syihin ei juurikaan ole paneuduttu, eikä olemassa olevaa tietoa metsänomistajien käyttäytymisestä ole otettu huomioon. Hyvänä esimerkkinä tästä Luomua metsäluonnosta -hankkeen TV-kampanja. TV-kampanjan viesti on, että luomu on hyvä asia ja metsät kannattaa sertifioida. Välitön mielikuva itselläni oli, että automaattisesti sekoitetaan metsäsertifiointiin.

Mielenkiintoista on, että kuntien halukkuudesta luomusertifiointiin on Suomen metsäkeskuksen hankkeen toimesta teetetty opinnäytetyö, mutta perhemetsäomistajien tahtotilaa ja tavoitteita ei ole analysoitu yhtä kattavasti.

Julkinen, tarkka tieto siitä, kuinka paljon metsänomistajia on liittynyt Metsään.fi -palvelun kautta luomusertifiointiin puuttuu. Joidenkin lähteiden mukaan näiden metsäomistajien määrä olisi noin 200. Jos näin on, julkisten investointien, niin Metsään.fi-palvelun kehittämiseen kuin viestintään, vaikuttavuus on erittäin alhainen.

5. Ryhmäsertifiointi luomukeruuseen

Luomukeruusertifiointin selvittäjämallissa selvittäjä on toimija, joka hoitaa yhden tai useamman maanomistajan puolesta alueiden luomuvalvontaan liittymisen. Selvittäjä tarkistaa tiedot metsätilasta, hyväksyy ja liittää tilan osaksi luomukeruualueetta. Selvittäjä toimittaa tiedot ELY-

keskukselle. Kun tilalla on tehty luomutarkastus ELY-keskuksen toimesta, selvittäjä voi toimittaa metsänomistajalle dokumentin, jossa todennetaan metsätilan olevan mukana luomukeruualueessa. Selvittäjä hoitaa luomutarkastukseen liittyvät toimenpiteet ja osallistuu tarkastukseen metsänomistajan puolesta.

Tällä hetkellä PEFC-sertifiointin piirissä on kaikkiaan yli 90 % Suomen metsistä. Suomessa valtaosa metsäsertifiointista, esimerkiksi 74% PEFC-sertifiointista, on järjestetty alueellisena ryhmäsertifiointina. Nykyisen laajuiseen kattavuuteen pääsemiseksi se on ollut välttämättömyys. Metsänomistajien, yritysten ja yrittäjien yhteinen ryhmäsertifiointi on erittäin kustannustehokas ja metsänomistajalle vaivaton keino osallistua sertifiointiin. PEFC-kriteerien tarkistamistyössä 2019–2020 luonnontuotteet tulivat mukaan kriteeristöön. Luonnoksessa uudeksi kriteereiksi kirjattiin kriteeri numero 33: Luonnontuotteita hyödynnetään kestävästi.

Kestävän Metsätalouden Yhdistys ry (KMY) toimii alueellisten PEFC-ryhmäsertifikaattien hakijana ja haltijana. Yhdistys huolehtii PEFC-standardien noudattamisesta sekä osallistuu PEFC-sertifiointin tunnettuuden edistämiseen. KMY edustaa alueelliseen PEFC-ryhmäsertifiointiin osallistuneita sertifiointiprosessissa. KMY ry:n perustajajäseniä ovat Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK ry, Metsäteollisuus ry sekä Sahateollisuus ry.

Luomua ja luonnontuotteita metsävaratietoihin – LULUMe -hankkeessa (Suomen metsäkeskus ja Luke) on selvitetty luomukeruualueiden sertifiointin yhteistyömahdollisuuksia PEFC ja FSC metsäsertifikaattien kanssa sekä näiden sertifikaattien hyödyntämisen mahdollisuuksia luonnontuotteiden kaupallisen lisäarvon kasvattamisessa.

EU:n uusi luomuasetus mahdollistaa ryhmäsertifiointin. Asetuksessa määritetään ryhmäsertifiointin vaatimukset, kuten ilmoituksen toiminnasta, kirjanpitovelvollisuudesta, ryhmän tehtävistä ja vastuista, toimipaikoista sekä ryhmän sisäisen valvonnan järjestämisestä.

EU:n luomuasetus (2018/848) ja sitä koskeva toimeenpanoasetusehdotus edellyttää ryhmään kuuluvilta yhteistä markkinajärjestelmää. Toimijaryhmän on oltava oikeushenkilö ja ryhmän enimmäiskoko on 2 000 jäsentä. Ryhmän tuotantotoiminnan tulee myös olla lähellä toisiaan. Kaikilta näiltä osin luomukeruun ryhmäsertifiointi poikkeaa merkittävästi metsäsertifiointista.

Lähtökohtaisesti ryhmäsertifiointin avulla useamman toimijan yhteistoiminnalla voidaan mahdollisesti keventää muutoin yksittäiseen toimijaan kohdistuvaa hallinnollista taakkaa. Luonnollisesti tämä vaikuttaa myös kustannustasoon. Komissiossa on työn alla vielä sekä delegoituja asetuksia että täytäntöönpanoasetuksia, joilla tarkennetaan ryhmiin liittyviä valvontamenettelyitä ja vaatimuksia. Asetusten valmistuttua Ruokavirasto laatinee koosteen ryhmäsertifiointin toteutustavasta.

PEFC-metsäsertifiointi ei tarjoa valmista ratkaisua metsien luomukeruusertifiointille. Kuitenkin PEFC-ryhmäsertifiointissa ja erityisesti Kestävän Metsätalouden Yhdistyksen toimintamallissa on elementtejä, jotka voisivat toimia myös luomusertifiointissa. Tämä kuitenkin edellyttää huomattavasti markkinalähtoisempää lähestymistä ja markkinatoimijoiden tiivistä yhteistyötä, aivan kuten toimitaan PEFC-ryhmäsertifiointissa.

6. Luomutyöryhmän muistio ministeriölle

Alan yritysten ilmaistua huolensa luomukeruualueiden pienentymisestä maa- ja metsätalousministeri Jari Lepälle, ministeri päätti syksyllä 2020 perustaa työryhmän asiaa

selvittämään. Tavoitteena oli löytää toimintamalli, jolla pystyttäisiin laajentamaan luomukeruualueita erityisesti Etelä- ja Keski-Suomessa.

Erittäin haasteellinen on kyseisen työryhmän raportin kirjaus ”viranomaiset ovat yhteistyössä arvioineet käytännöt ja todenneet, että sertifiointikäytännöissä ei ole nykyistä enempää joustonvaraa”.

Maa- ja metsätalousministeriön työryhmän johtopäätökset ja sen esittämät jatkotoimet olivat seuraavat:

Kehitetään uusia sähköisiä tiedonsiirron malleja luomukeruualueiden ylläpidon tehostamiseksi

Tiedonvaihdon parantamiseksi alan toimijat, yhteistyössä metsäsektorin kanssa, selvittävät mahdollisuudet ja kustannustehokkaimmat keinot koota (metsätietostandardiin pohjautuva) luomusertifiointissa tarvittava metsätieto erilaisten metsänomistajien järjestelmistä. Tällä kehittämistoimenpiteellä lisätään metsänomistajatahojen valmiuksia suoriutua luomukelpoisuuteen liittyvästä selvitystoiminnasta, perusmallin ja selvittäjämallin tapauksissa. Samassa yhteydessä selvitetään hakkuukonetiedon käytettävyys luomukeruualueiden selvitystyössä Metsäkeskuksessa rakenteilla olevan hakkuukonetiedon laskentapalvelun (Kaato) avulla.

Lisätään tietoisuutta viestinnän keinoin

Viestinnän ja markkinoinnin keinoin olisi vahvistettava metsäomistajien tietoisuutta luomusta ja sen mahdollisuuksista. Keruualueiden luomusertifiointi ei rajoita metsätalouden harjoittamista. Luomusertifiointi vahvistaa myönteistä kuvaa metsänomistajista, metsien monikäytöstä ja käytön vastuullisuudesta. Selkeä ja avoin viestintä luomukeruualueiden sertifiointista ja toiminnan yhdistämisestä metsätalouden harjoittamiseen madaltaa metsänomistajan kynnystä liittyä sertifiointiin piiriin.

Kehitetään yhteistyötä toimijoiden välillä

Luonnontuotteita keräävien ja jalostavien toimijoiden ja maanomistajien yhteistyön tiivistämisen ja kehittämisen avulla luodaan luottamusta osapuolten välillä. Maanomistajien ja toimijoiden yhteistyön kehittämiseksi alan toimijoiden olisikin luotava yhteinen osapuolten välinen kirjallinen sopimusperusteinen malli Pohjois-Pohjanmaan hanketta mukailen. Toiminnan alueellista suunnittelua pystyttäisiin näin kehittämään. Sopimuksen avulla olisi mahdollista kehittää myös taloudellisia kannustimia osapuolten välillä. Sopimukseen voisi kirjata keruutoiminnan ehtoja, kuten rajaukset poiminta-alueista ja niiden siistimisestä poiminnan jälkeen.

Kehitetään viranomaistoimintaa

Ruokavirasto laatii yksiselitteisen luomukeruuuta koskevan ohjeistuksen uuden luomuasetuksen nojalla yhteistyössä alan toimijoiden kanssa. Ohjeeseen kootaan sertifiointiin, tuotteiden kauppakunnostukseen ja myyntiin sekä ostotoimintaan liittyvät tuotantosäännöt sekä kirjanpitovelvollisuudet.

Yksittäiseen toimijaan kohdistuvan hallinnollisen taakan keventämiseksi on selvitettävä ryhmäsertifiointin mahdollisuudet luomukeruuukokonaisuuksien muodostamiseksi. Ruokavirasto laatii kuvauksen ryhmäsertifiointin järjestämisestä. Tämän jälkeen alan toimijoiden harkinnassa ja toimivallassa on ryhmäsertifiointiin liittymisen valmistelu.

Ruokavirasto kehittää yhteistyössä luomukeruuualan toimijoiden ja viranomaisten kanssa keskinäistä vuoropuhelua säännöllisin keskusteluin ja tapaamisin.

Luomuvalvonnan, ml. luomukeruualueet, kehittämistä käsitellään luomuohjelman päivityksen yhteydessä.

Kehitetään sähköistä palvelua

Metsään.fi-palvelussa ollaan siirtymässä 2.0 kehitysversioon. Uusia ominaisuuksia voidaan suunnitella uuteen järjestelmään, joka on tarkoitus ottaa käyttöön vuosien 2022-2023 vaihteessa. Metsään.fi-palvelun tietoja voisi nykyistä laajemmin hyödyntää luomuvalvontaan ilmoittautumisen yhteydessä. ELY-keskusten on mahdollista pyynnöstä päästä tarkastelemaan metsänomistajan tietoja luomualueiden valvontaa varten. Valmista sähköistä asiointipalvelua luomuvalvontaan liittymiseksi ei ole olemassa. Pidemmällä aikajänteellä tarkasteltaessa voitaisiin Ruokavirastoon toteuttaa luomuvalvontaan liittymiseksi sähköinen asiointipalvelu. Palveluun voisi tällöin lisätä linkityksen suoraan Metsään.fi-palvelusta.

7. Luomusertifiointin kehittäminen metsänomistajille houkuttelevaksi

Olemassa olevan tiedon valossa vaikuttaa siltä, että nykysäädösten ja -toimintamallien puitteissa Suomen merkittävää luomukeruun potentiaalia ei saada hyödynnettyä. Nykyiset luomusäännöt on laadittu kasvinviljelyn lähtökohdista, jossa viljelijä myös tuo luomutuotteet markkinoille. Tämä ei ole toimiva lähtökohta metsien luomukeruusertifiointille.

Merkittävä muutos (yli -50%) luomukeruu-pinta-alassa tapahtui vuonna 2019, Ruokaviraston annettua uuden tarkennetun viranomaisohjeistuksen. Huomattava on, että ohjeiden muuttumisen taustalla ei ollut esimerkiksi luomusäätömuutoksen tai tuomioistuimen tekemä tulkinta.

Aikaisemmin yksityismetsäpuoli sitoutettiin mukaan metsänhoitoyhdistyksien kanssa solmittuihin sopimuksiin. Kaikki jäsenet tulivat mukaan luomujärjestelmään, heille tiedotettiin aiheesta erillisellä ilmoituksella ja metsänomistajalla oli mahdollisuus jäädä pois luomusta. Muut isot metsänomistajatahot tulivat mukaan sopimuksiin.

Viranomainen (siltoin Evira, nyk. Ruokavirasto) perusteli tulkinnan muutosta sillä, että aiemmin voimassa ollut malli ei täytä asetuksen ehtoja tai ainakin on olemassa merkittävä riski, etteivät vaatimukset täyty. Ilmeisesti tarkennetun ohjeistuksen takana oli huomio metsänomistajien varsinaisten luomusitoumusten puuttumisesta. Tätä lienee vahvistanut metsänhoitoyhdistyslain muutoksen myötä poistunut "automaattijäsenyys" metsänhoitoyhdistyksissä. Toisaalta sama kehitys nähtiin vahvistavana tekijänä PEFC-ryhmäsertifiointissa, kun metsänomistajalla on aito mahdollisuus valita mhy-jäsenyys tai vaihtoehtoisesti palvelusopimus jonkin muun palvelutuottajan kanssa.

Näyttää myös siltä, että uusi tuleva luomusäätö ja kansallinen lainsäädäntö, joiden soveltaminen alkaa 1.1.2022, eivät tuo merkittäviä muutoksia luomukeruun suhteen.

Olenainen kysymys on, mahdollistaako luomusertifiointin taustalla oleva kotimainen ja EU-elintarvikelainsäädäntö ja regulaatio metsien luomukeruusertifiointin markkinalähtöisen kehittämisen esimerkiksi niin, että metsänomistajien tavoitteet otetaan nykyistä paremmin järjestelmässä huomioon. Sama koskee luomusertifiointin ryhmäsertifikaatin järjestämistä.

Positiivista on, että luomustrategiassa esitetään, että tarvittaessa luomuohjelman toimenpiteitä muutetaan, jotta ne palvelisivat paremmin tavoitteiden saavuttamista. Jos taas tilanne on se, että sertifiointikäytännöissä ei ole nykyistä enempää jouston varaa (MMM:n työryhmä), luomukeruusertifiointi ei valitettavasti tule juurikaan laajenemaan nykyisestään.

Metsänomistajan kannalta ei ole eroa, kerätäänkö hänen metsistään jokamiehen oikeuden turvin marjoja luomuna vai tavanomaisina, mutta marjoja jalostaville ja hyödyntäville yrityksille luomusertifikaatilla on valtava merkitys. Mutta kun päätöksen sertifioinnista tekee metsänomistaja, kannustimia luomusertifiointiin on löydettävä, mikäli asiaa halutaan edistää. Miksi joku metsänomistaja haluaisi liittää metsänsä luomukeruusertifiointiin? Erityisesti tämä koskee jokamiehen oikeuksilla kerättäviä metsän tuotteita.

Seuraavassa on esitetty toimenpiteitä, miten luomukeruusertifiointia tulisi kehittää houkuttelevammaksi perhemetsäomistajien näkökulmasta ja näin parantaa luomukeruun toimintaedellytyksiä Etelä- ja Keski-Suomessa. Esitykset eivät ole tärkeysjärjestyksessä, vaan kehittämistä pitää tehdä kaikilla osa-alueilla, mikäli luomukeruusertifioinnin kattavuutta halutaan merkittävästi nostaa.

1. Selkeä tavoitteiden asettaminen luomusertifioinnin laajenemiselle

Tällä hetkellä ei ole mitään selkeitä tavoitteita, miten iso osaa Suomen metsäpinta-alasta ja metsänomistajista tavoitellaan luomusertifioinnin piiriin. Nykyisellä selvittäjämallilla sen kustannusrakenteella ei ole teknis-taloudellisesti mahdollista saada kovinkaan suurta metsänomistajajoukkoa luomusertifiointiin; tarkastusresurssit eivät riitä ja kustannukset nousevat todella suureksi.

Esitys: tehdään metsien luomukeruusertifioinnin laajuudelle selkeät tavoitteet. Tämä tavoite vaikuttaa luonnollisesti käytettäviin keinoihin ja järjestelmän sisältöön.

2. Analyttinen ja kattava tutkimus metsäomistajien suhtautumisesta luomusertifiointiin

Metsäomistajien näkemyksiä ja tavoitteita luomusertifiointiin ei ole tutkittu ja selvitetty kattavasti. Luomusertifioinnin kehittäminen ja edistäminen on nähty viestintäasiana ja panostus on keskittynyt viestinnän lisäämiseen ilman, että metsäomistajien tavoitteet ja reunaehdot olisi luotettavasti selvitetty.

Esitys: Tehdään tieteellisesti edustava ja kattava tutkimus metsäomistajien näkemyksistä luomukeruusertifioinnin edistämiseksi ja laajentamiseksi. Toteuttaja metsänomistajakyselytutkimuksiin erikoistunut tutkimuslaitos esim. Luke tai PTT. Tutkimuksen perusjoukkona tulisi olla esim. Metsäkeskuksen asiakasrekisteri Etelä- ja Keski-Suomessa metsää omistavista perhemetsänomistajista. Otannan tulisi olla vähintään 1 000 metsänomistajaa. Kysymysten painopiste siinä, millä ehdoilla ja minkälaiseen luomusertifiointijärjestelmään metsänomistajat olisivat valmiit sitoutumaan.

3. Metsänomistajatutkimuksen hyödyntäminen kehittämisessä ja viestinnässä

Tämän hetkessä kehitystyössä ja viestinnässä lähtökohta on ollut, että luomutuotanto on tärkeä asia elintarvike- ja kosmetiikkateollisuuden ja erityisesti viennin kannalta. Metsäomistajien ja metsätalouden näkökulmaa ei ole otettu riittävästi huomioon viestinnässä ja sähköisten palveluiden kehittämisessä.

Esitys: Hyödynnetään tutkimustieto viestinnässä ja kehitystyössä ja käännetään näkökulma metsänomistajalähtöiseksi. Otetaan kehitystyöhön mukaan metsäomistajien itsensä esille nostamat reunaehdot, esimerkiksi mahdolliset kannustimet ja niiden suuruus.

4. Taloudelliset kannustimet metsäomistajille

Kaikissa tehdyissä selvityksissä nousee esille metsänomistajien vaatimus luomusertifiointin taloudellisista kannustimista ja taloudellisesta hyödyistä. Luomusertifiointiin liittymisen on tuotettava lisäarvoa myös metsänomistajalle.

Esitys: Kehitetään toimintamallia ja taloudellisia kannustimia yhteistyössä alan toimijoiden ja teollisuuden kanssa. Esimerkiksi jos metsänomistaja liittyy luomusertifiointialueeseen selvittäjämallin mukaan, tulee metsänomistajan voida myös itse markkinoida alueen keruutuotteita luomuna ilman erillistä hakeutumista luomuvallontaan, raportointivelvoitetta, sertifiointia ja siihen liittyviä maksuja. Ilman tätä mahdollisuutta metsänomistajalla ei ole minkäänlaista kannustinta tai mielenkiintoa liittää metsiään luomukeruualueeseen. Selvitetään, onko kehittäminen mahdollista tehdä kansallisen viranomaisen päätöksellä vai edellyttääkö se lainsäädäntömuutoksia. Minimivaatimus metsänomistajan näkökulmasta on se, että mikäli luomukeruusertifiointissa ei ole taloudellisia kannustimia, se ei voi myöskään edellyttää metsänomistajalta työpanosta tai kustannuksia.

Esitys: Kehitetään luomukeruun markkinalähtöisyyttä ja siihen soveltuvia markkinamalleja. Hyvänä esimerkkinä toimivat virkistysarvokauppa, ekosysteemipalveluiden tuotteistaminen ja metsästysvuokrasopimukset. Luomutuotteita käyttävä elintarviketeollisuus pitää saada mukaan huomattavasti nykyistä tiiviimmin.

5. Lainsäädännön ja toimintamallin selkeyttäminen ja yksinkertaistaminen

Luomutuotantoa koskeva EU:n lainsäädäntö on uudistunut. Tuotantosääntöjä ja valvontaa koskevia EU:n asetuksia aletaan soveltaa 1.1.2022 alkaen. Muutoksia tuotantosääntöihin on mm. kasvihuone- ja kotieläintuotannon osalta. Myös valvontaa ja sertifiointia koskevat säännökset sisältävät kokonaan uusia elementtejä, kuten pienten toimijoiden ryhmäsertifiointin, vähäriskisten toimijoiden valvonnan sekä tiettyjen vähittäiskauppojen sertifiointivaatimuksen. Luonnonmukaisen tuotannon valvontaa koskeva laki (294/2015) uudistetaan vastaamaan uuden EU-asetuksen vaatimuksia. Hallitus on antanut esityksen eduskunnalle laiksi luonnonmukaisesta tuotannosta sekä sakon täytäntöönpanosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta. Tämä esitys ei sisällä mitään rakenteellisia muutoksia luomukeruun edistämiseksi.

Luomusertifiointijärjestelmää tulee yksinkertaistaa. Säädöksissä ja järjestelmän rakenteissa tulee ottaa huomioon metsien luomukeruun erot suhteessa luomuviljelyyn. Metsäomistajista on enää alle 10% päätoimisia maanviljelijöitä. Vaatimusten, raportoinnin ja todentamisen tulee olla yksinkertaista. Metsänomistajalla tulee säilyä päätösvalta luomusertifiointialueeseen liittymisestä tai sen ulkopuolelle jäämisestä.

Esitys: Kehitetään luomukeruun viranomaisohjeita ja pelisääntöjä yhteistyössä hallinnon, luomukeruuuyrittäjien, metsänomistajien ja metsäalan organisaatioiden kesken. Olennaista on ottaa huomioon metsien luomukeruun erityispiirteet. Selvitetään mahdolliset lainsäädännön muutostarpeet. Tehdään tarvittavat muutokset nykyiseen hallituksen esitykseen Eduskunnassa.

6. Ryhmäsertifiointi

EU:n uusi luomuasetus mahdollistaa ryhmäsertifiointin. Valtakunnallisen ryhmäsertifiointin avulla voidaan keventää yksittäiseen toimijaan kohdistuvaa hallinnollista taakkaa ja vaikuttaa kustannuksiin. Todennäköistä on, että ryhmäsertifiointi on ainoa toimintamalli, jolla saadaan aikaan merkittävä luomukeruusertifiointin laajentaminen, vrt. metsäsertifiointi.

Yksinkertaisinta olisi, että metsänomistajan ei tarvitsi tehdä jokamiehen oikeuksilla kerättävien tuotteiden osalta sitoumusta ollenkaan. Tämä ei kuitenkaan liene mahdollista.

Mikäli lainsäädäntö ei mahdollista EU:n luomusasetuksen mukaisesta ryhmäsertifioinnista poikkeamista tai lainsäädännön kehittäminen tältä osin ei ole mahdollista, tämä esitys ei ole hypoteettinen. Olennaista on, koskeeko luomusasetuksen mukainen malli myös selvittäjämallia.

Esitys: Lähdetään määrätietoisesti rakentamaan toimivaa, metsien luomukeruusertifiointiin soveltuvaa aitoa ryhmäsertifiointimallia (nykyinen luomusertifiointi ei ole sertifiointia). Ryhmäsertifiointi sopii lähtökohtaisesti selvittäjämalliin, koska siinä metsänomistaja ei kuulu valvontaan, vaan metsät ja selvittäjä. Toimintamallia kehitetään normaaliksi ryhmäsertifiointiprosessiksi.

Toisaalta mikäli on lainsäädännöllinen tarve pitää kiinni sopimus pohjaisesta sertifiointimallista (perusmalli), ryhmäsertifikaatti toisi myös siihen selkeää kustannustehokkuutta. Metsänomistaja liittyisi ryhmäsertifikaattiin, eikä tekisi itse erillistä suoraa sopimusta.

Mikäli mallina käytetään PEFC-ryhmäsertifiointia, alueellisen ryhmäsertifikaatin haltijaksi ja hakijaksi perustetaan riippumaton eri toimijoita edustava yhdistys. Yhdistyksen toiminta ja rahoitus perustuisivat sääntöihin ja perustamissopimukseen. Luomukeruusertifikaattia haetaan esimerkiksi viidelle alueelle ja jokaiselle perustettaisiin alueen toimijoita edustava sertifiointitoimikunta. Metsänomistajat liittyisivät ja sitoutuisivat sertifiointiin, joko 1) ilmoittautumalla suoraan sertifikaatin haltijalle (esim. suurmetsätalous), 2) mhy-jäsenyyden kautta tai 3) muun toimijan (metsäteollisuusyritys, metsäpalveluyritys) organisoiman sertifiointipalvelusopimuksen kautta.

7. Luomusertifiointi osaksi PEFC-ryhmäsertifiointia

Kuten edellä on mainittu, PEFC-metsäsertifiointi ei tarjoa valmiita ratkaisua metsien luomukeruusertifioinnille. Kuitenkin PEFC-ryhmäsertifioinnissa ja erityisesti Kestävän Metsätalouden Yhdistyksen toimintamallissa on elementtejä, jotka voisivat toimia myös luomusertifioinnissa.

Esitys: Käynnistetään markkinalähtöinen kehittämishanke, jossa selvitetään PEFC-ryhmäsertifiointimallin sovellettavuutta ja erityisesti Kestävän Metsätalouden yhdistyksen (tai vastaavan) toimiminen ryhmäsertifikaatin haltijana. Tällainen malli edellyttää markkinatoimijoiden yhteistä tahtotilaa ja todennäköisesti merkittävää rahallista panostusta. Minimissään olisi ensiarvoisen tärkeää systemaattisesti selvittää luomukeruusertifioinnin ja PEFC-ryhmäsertifioinnin yhteistyömahdollisuudet. Mallia pilotoidaan jollakin maantieteellisesti rajatulla alueella.

8. Hinnoittelu

Luonnonmukaisen tuotannon valvonnasta perittävien maksujen määrittämiseen sovellettavat säädökset ovat 1) Laki luonnonmukaisen tuotannon valvonnasta (294/2015), 2) Valtion maksuperustelaki (1992/150) sekä 3) Maa- ja metsätalousministeriön asetus Ruokaviraston maksullisista suoritteista (161/2021).

Nykyinen käytäntö on erillään maataloudesta toimivan metsänomistajan näkökulmasta erittäin kallis ja toteutukseltaan työläs. Luomuvalvonnan omistajakohtainen vuosikustannus on noin 300 - 400 euroa vuodessa. Jos tätä verrataan esim. PEFC -ryhmäsertifiointiin, kustannus on noin 100-kertainen.

Esitys: Selvitetään lainsäädännölliset edellytykset valvonnan hinnoittelun muuttamiseksi ja kehitetään luomukeruuvalvonnan hinnoittelua metsänomistajia kannustavaksi osana ryhmäsertifioinnin kehittämistä.

9. Metsänomistajan tietosuojaja

Selvitysten mukaan metsänomistajat suhtautuvat kriittisesti tilakohtaisten tietojen avoimuuteen. Erityisesti tämä koskee luomusertifioinnin kaltaista järjestelmää, koska keruupaine on yksi keskeisimmistä metsänomistajien esille nostamista haasteista.

Esitys: Huolehditaan metsänomistajan tietosuojasta. Tiedot luomukeruualueeseen liittymisestä ja alueista tulee olla vain metsänomistajan valtuuttamien selvittäjien tiedossa. Selvittäjän edelleen välittämässä kartoissa ei tule olla metsänomistajatietoa eikä muuta metsävaroihin liittyvää tietoa.

10. Viranomaisten ja toimijoiden tiedonvaihdon kehittäminen

Luotettavien ja valvottavien, isojen luomukeruualueiden saaminen edellyttää tiivistä verkostoyhteistyötä ja toisaalta sopimuksellisuutta eri tahojen kesken, mutta erityisesti avointa tietojen vaihtoa viranomaisilta. Tietoa metsien käsittelystä ja toimenpiteistä on runsaasti saatavilla, mutta tiedon hyödyntämistä on parannettava. Nykyinen luomukeruuohje on yhdistetty kasvintuotannon luomuohjeisiin. Ohje on vaikeaselkoinen maataloudesta erillään toimiville luomukeruu-toimijoille.

Esitys: Kehitetään viranomaisten ja toimijoiden (erityisesti metsänomistajat) tiedonvaihtoa. Valmistellaan luomuvalvontaan liittyvä ohjeistus ja toimintamallit esim. luomusuunnitelmat niin, että sektorin erityispiirteet ja haasteet otetaan huomioon.

11. Metsäalan toimijat ja metsänomistajaorganisaatio mukaan

Suomalaisista metsänomistajista noin 75% on jäsenenä metsänhoitoyhdistyksissä ja MTK:ssa. Lisäksi useilla metsänomistajilla on säännöllinen asiakassuhde johonkin metsäsektorin toimijaan. Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelma METSOa lanseerattaessa yksi tutkimustulos oli, että metsänomistajat ottavat metsiään ja metsätaloutta koskevia neuvoja vastaan mieluummin metsäammattilaisilta ja omalta metsäneuvojaltaan kuin vaikkapa ympäristöviranomaiselta tai ympäristöjärjestöiltä. Luultavaa on, että sama koskee myös metsien luomukeruusertifiointia. Ilman asiakkuuksien ja jäsenyyksien kautta toteutettavaa ryhmäsertifiointia metsäsertifioinnin kattavuus ei olisi lähelläkään nykyistä laajuutta. Tällä hetkellä koko metsien luomukeruusertifiointi näyttäytyy pelkästään viranomaisharjoituksena.

Metsätalouden harjoittaminen vaikuttaa eräiltä osin luomusertifiointiin. Istutusalat poistuvat luomusta kolmeksi vuodeksi tukkimiehentäin torjumiseksi tehdyn taimikäsittelyn takia, samoin juurikäävän torjumiseksi tehdyn ureakäsittelyn takia tai tiettyjen lannoitteiden käytön takia. Nämä pitäisi metsänomistajilla olla tiedossa ja tehdyt toimenpiteet tulla tietoon selvittäjälle. Olennaista on, että luomusertifioinnissa tarvittava tieto on yhä useammin palvelutuottajan, ei metsänomistajan itsensä tiedossa. Aivan samoin kuin metsänomistajan osalta, palvelutuottajalla pitäisi olla selkeä taloudellinen tai toiminnallinen insentiivi osallistua ja tuottaa tietoa luomukeruusertifiointiin.

Esitys: Kehitetään toimintamallia niin, että metsäalan organisaatiot ja erityisesti metsänomistajaorganisaatio ovat tiiviisti toiminnan kehittämisessä ja viestinnässä mukana. Rakennetaan toimintamalli, jossa yhteistyötä viranomaisten, metsäalan toimijoiden ja

luomuyritysten välillä lisätään. Ryhmäsertifiointia ja raportointia kehitettäessä on välttämätöntä saada metsäalan toimijat ja palvelutuottajat mukaan. Yksi merkittävä kehityskohde on metsäalan toimijoiden saaminen mukaan luomukeruuselvittäjiksi tai tiiviiseen yhteistyöhön selvittäjien kanssa. Itse asiassa esimerkiksi metsänhoitoyhdistyksillä olisi erinomaiset lähtökohdat toimia selvittäjinä jäsentensä metsissä. Luonnollisesti tämä myös tarkoittaa, että selvittäjän tuottamalle informaatiolle tulee olla aitoa markkinakysyntää ja markkinahinta.

12. Sähköisten palveluiden kehittäminen

Vuodesta 2019 alkaen metsänomistajalle vaivattomin tapa ilmoittaa metsät selvittäjämallin mukaiseen luomukeruusertifiointiin on ollut Suomen metsäkeskuksen Metsään.fi. palvelussa ollaan siirtymässä 2.0 kehitysversioon. Uusia ominaisuuksia voidaan suunnitella uuteen järjestelmään, joka on tarkoitus ottaa käyttöön vuosien 2022-2023 vaihteessa. Haaste sähköisissä palveluissa on sama kuin viestinnässä. Palvelun itsessään on nähty ratkaisevan ongelmat ilman, että on paneuduttu perimmäisiin syihin: miksi metsänomistaja haluaa tai ei halua liittyä luomusertifiointiin.

Esitys: Kehitetään sähköisiä palveluita metsänomistajalähtöisesti ja otetaan metsänomistajatutkimusten tuottama tieto huomioon järjestelmiä kehitettäessä.

13. Avoimuus metsien luomusertifiointista viestittäessä

Yksi metsänomistajien esille nostama uhkakuva on mahdollinen luomukeruuapaine heidän omia metsiään kohtaan. Kun luomukeruualueiden kokonaispinta-ala on varsin pieni, mukaan ei uskalleta ilmoittautua keruuapaineen pelossa. Tällä hetkellä kuntatason tietoa sertifiointipinta-alasta on liki mahdoton löytää. Avoimuus, ottaen huomioon yksittäisen metsänomistajan tietosuojan, lisäisi luottamusta sertifiointijärjestelmää kohtaan. Esimerkiksi Metsään.fi järjestelmästä ei löydy tietoa, mikä on sen kautta ilmoitettu luomukeruuuala maakunnittain tai kunnittain. Edelleen kaikissa dokumenteissa ja viestinnässä käytetään vuoden 2019 tietoa, noin 4,5 miljoonaa hehtaaria.

Esitys: Kehitetään tilastointia ja sen avoimuutta esim. Metsään.fi järjestelmässä

14. Viestintä ja imago

Luomusertifiointin viestinnän kärki on ollut liikaa siinä, että luomukeruu on tärkeää luomualan yrityksille ja erityisesti niiden viennille. Sertifiointin imago ja koko lähestymistapa on kehitettävä metsänomistajalähtöiseksi. Olennaisia asioita ovat hyöty ja lisäarvo metsäomistajille (kun niitä löydetään), järjestelmän helppous ja vähäbyrokraattisuus. Olennaista on myös tieto, että luomukeruu ei vaikuta metsätalouden harjoittamiseen. Aivan välttämätöntä on viestiä luomukeruuusta, ei luomumetsistä. Esimerkiksi Luomua metsäluonnosta -hankkeen viestintäkampanjassa metsänomistajan tavoitteet ja näkökulma oli sivuutettu totaalaisesti. Samoin viesti ”sertifioi metsäsi” tulkitaan todennäköisesti metsäsertifiointiksi.

Esitys: Kehitetään viestintää metsänomistajalähtöiseksi.

LÄHDELUETTELO

- Helsingin yliopisto Ruralia-instituutti. Luomumetsistä moneksi (LuMe). Haettu osoitteesta <https://www2.helsinki.fi/fi/ruralia-instituutti/luomumetsista-moneksi>.
- Henttilä, A. 2019. Luomusertifiointi yksityismetsänomistajan näkökulmasta. Opinnäytetyö, Oulun ammattikorkeakoulu.
- Kaivola, A. PEFC Suomi pääsihteeri. Haastattelu 5.8.2021.
- Karppinen, H, Hänninen, H. & Horne, P. 2020. Suomalainen metsänomistaja 2020. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 30/2020. Luonnonvarakeskus. Helsinki. 73 s
- Kestävän Metsätalouden Yhdistys ry (KMY). Haettu kotisivulta <http://kestavametsa.fi/>.
- Koskela, T., Horne, P., Karppinen, H. ja Korhonen, O. 2021. Metsien ekosysteemipalvelut ja jokamiehenoikeus metsänomistajan näkökulmasta – Metsänomistaja 2020. PTT raportteja 267.
- Kurki, S., Matilainen, A. , Lähdesmäki, M. ja Törmä, H. 2013. Metsään perustuvien arvoketjujen uudistumisen ennakointi Etelä- ja Keski-Pohjanmaalla (MERSU). Haettu sivulta <https://researchportal.helsinki.fi/fi/projects/mets%C3%A4%C3%A4n-perustuvien-arvoketjujen-uudistumisen-ennakointi-etel%C3%A4-ja>.
- Luonnosta Sinulle 1/2020. Haettu osoitteesta <https://www.arktisetaromit.fi/binary/file/-/fid/4451>.
- Maa- ja metsätalousministeriö. 2021. Luonnontuotteiden keruu luonnonmukaisina – haasteet ja ratkaisuedotuksia. 5 s.
- Maa- ja metsätalousministeriö. 2021. Luomu 2.0- Suomen kansallinen luomustrategia vuoteen 2030.
- Maa- ja metsätalousministeriö. 2021. HE 193/2021 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi luonnonmukaisesta tuotannosta sekä sakon täytäntöön-panosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta.
- Metsäteollisuus ry. 2021. Lausunto Maa- ja metsätalousministeriön Luomu 2.0 - Suomen kansallinen luomuohjelmaan 19.5.2021.
- Mitä yritysten sertifiointi on? Haettu osoitteesta sertifiointi.com.
- Mäkelä, P. 2021. Metsänomistajien näkemyksiä metsä- ja luontotiedosta kartoitettiin. Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry. Haettu sivulta <https://www.mtk.fi/-/mets%C3%A4nomistajien-n%C3%A4kemyksi%C3%A4-mets%C3%A4-ja-luontotiedosta-kartoitettiin>.
- Ruokavirasto. 2019. Luomukeruuotteiden poimintaohjeet. Haettu osoitteesta <https://www.ruokavirasto.fi/globalassets/tietoa-meista/asiointi/oppaat-ja-lomakkeet/yritykset/luomun-lomakkeet/muut-ilmoitukset-luomuvalvojalle/keruuotteiden-poimintaohjeet-malli.pdf>.
- Ruokavirasto. Luomukeruuotteet luomukeruualueilta. Haettu osoitteesta <https://www.ruokavirasto.fi/yritykset/elintarvikeala/luomutuotteet/luomukeruuotteet-luomukeruualueilta/>.

Heinonen, S. 19.2.2021. Perustietoja ryhmäsertifiointista uuden EU:n luomuasetuksen (2018/848) ja sitä koskevien toimeenpanoasetusehdotusten mukaan. Ruokavirasto.

Suomen metsäkeskus. Luomua ja luonnontuotteita metsävaratietoihin – LULUMe -hankkeessa. Haettu osoitteesta <https://www.metsakeskus.fi/fi/hankkeet/lulume>.

Suomen metsäkeskus. Metsästä monituotebisnestä – Pohjois-Pohjanmaan hanke. Haettu osoitteesta <https://www.metsakeskus.fi/fi/hankkeet/metsasta-monituotebisnesta>.

Suomen metsäkeskus, Helsingin yliopisto Ruralia-instituutti ja Arktiset Aromit ry. 2020 -2022. Luomua metsäluonnosta (LuMe, 2020-2022). Haettu sivulta <https://www.metsakeskus.fi/fi/metsan-kaytto-ja-omistus/oikeudet-ja-velvollisuudet/metsien-sertifiointi-luomukeruualueiksi>.

Vuorela, E. 2018. Luomukeruualueiden sertifiointi Suomessa - nykytila, haasteet ja mahdollisuudet. Suomen 4H-liitto/ Youngfour Oy. 8 s.

Vuorela, E. 2021. Haastattelu 6.9.2021.